

ԴԱՐՁԵԱԼ «ԼՐՋԱՆԱԼՈՒ ՊԱՀԸ»

Posted on November 16, 2020 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Յարութ Տեր Դաւիթեան. Լոս Անճելըս, 14 Նոյեմբեր 2014

To read the English adaptation click on [Again, "The Moment of Getting Serious"](#)

Շատ անգամներ գրած ենք պատմութիւնէն դասեր քաղելու անհրաժեշտութեան մասին, բերելով օրինակներ հայ թէ օտար պատմութիւնէն եւ պատշաճեցնելով զանոնք մերօրեայ անցուդարձերուն: Այս յօդուածով հեռուն պիտի չերթանք: Միայն 23 տարի, եւ կարճ բայց 20 արտատպումներ կատարելով Հայաստանի Ա. Նախագահ՝ Լեւոն Տեր Պետրոսեանի Սեպտեմբեր 26, 1997-ի մամլոյ ասուլիսէն, ասոր յաջորդած՝ «Պատերազմ, ԹԷ՞ Խաղաղութիւն. Լրջանալու Պահը» յօդուածէն եւ Փետրուար 3, 1998-ի իր հրաժարականի խօսքէն: Ապա պիտի տանք մեր հակիրճ խորհրդածութիւնները, եզրակացութիւնները վերապահելով ընթերցողին:

- Յաջորդ սերնդի եւ յաջորդ բոլոր սերունդների գաղափարախօսութիւնը պէտք է լինի մեր պետականութեան ամրապնդումը, մեր ժողովրդի բարգաւաճումը եւ մեր երկրի ծաղկումը:
- Մենք պէտք է ձգտենք խաղաղութեան, բայց **խաղաղութեան ձգտելու ամենահիմնական կռուաններից մէկն էլ բանակի հզօրութիւնն է, ռազմական ուժը**, որը ես դիտում եմ ոչ թէ որպէս պատերազմի գործօն, այլ՝ խաղաղութեան գործօն:
- Այո, ես գտնում եմ, եթէ ազգը չի կարողանում ճիշդ գնահատել իր ուժերը, ոչ միայն ազգը, այլեւ մարդը, այդ ազգն ու այդ մարդը կարող են մատնուել խայտառակ վիճակների, ինչպէս մենք տեսնում ենք ամէն քայլափոխի:
- **Մեր հաշուներով, վերջին հինգ տարիների ընթացքում, Ատրպէյճանը ստացել է կրկնակի, եռակի անգամ աւելի շատ զէնք, տեխնիկա եւ զինամթերք, քան Հայաստանը: Անցած պատերազմների ընթացքում Ատրպէյճանը իր այդ ձեռք բերած տեխնիկայի, զինամթերքի, զէնքի հիմնական մասը սպառել է, մաշեցրել է: Այսօր ես գտնում եմ, կայ հաւասարակշռութիւն, եւ եթէ այդպէս չլինէր, եթէ Ատրպէյճանը այսօր էլ ունենար այդ կրկնակի գերակշռութիւնը, վստահ եմ, նա վաղուց պատերազմի վերսկսած կը լինէր:**
- Եթէ դուք մտածում էք, որ այս պայմաններում, Ղարաբաղի հարցի չլուծուածութեան պայմանում առաջին հերթին, շրջափակումների պայմաններում Հայաստանը կարող է դառնալ նորմալ երկիր, Հայաստանի ժողովուրդը կարող է ապրել այնպէս, ինչպէս Եւրոպայի ժողովուրդներն են ապրում, դա նշանակում է դուք խորենացի չէք կարդացել:
- Ի՞նչ է միջազգային հանրութիւնը թոյլ է տալու, որ 20 կամ 30 տարի պահպանուի՞ այս վիճակը: Սա բացառուած է եւ միջազգային հանրութիւնը կը գտնի ձեւեր, միջոցներ այնքան խեղճացնելու մեզ, որ ոչ միայն չկարողանանք ձեռք բերել այն ինչ որ այսօր կարող ենք ձեռք բերել փոխ-զիջումների ճանապարհով, այլ շատ աւելի վատ վիճակի մէջ ընկնել:

- **Փաթեթային (լուծումը) ենթադրում էր, որ միաժամանակ լուծում են եւ գրաւուած տարածքների վերադարձման հարցը, բացի Լաչինի շրջանից եւ խաղաղարար ուժերի տեղադրումը դարաբաղա-ատրպէյճանական սահմանին, եւ շրջափակումների վերացումը, եւ փախստականների վերադարձը իրենց բնակավայրերը, եւ բուժերային ու անջատիչ, ոչ թռիչքային գօտիների ստեղծումը Ղարաբաղի ու Ատրպէյճանի սահմանում:** Դրանք չափազանց լայն գօտիներ են: Սա փաթեթային լուծման մի մասն էր: Միւս մասը Ղարաբաղի կարգավիճակի ճշդումն է: Սա լուծման մէկ մեթոդոլոգիան է եւ, կրկնում եմ, գաղտնիք չեմ բացի, եթէ ասեմ, որ առաջին անգամ համանախագահները ներկայացրել էին նման փաթեթային լուծման ծրագիր: Առաջին մասի նկատմամբ, ըստ Էուրեան, ոչ ոք լուրջ տարածայնութիւններ չունէր, երկրորդը՝ կարգավիճակը, կտրականապէս մերժելի էր Ղարաբաղի համար եւ նոյնքան կտրականապէս մերժուեց Ատրպէյճանի կողմից:
- Սեպտեմբեր 26-ին, իմ մամլոյ ասուլիսը, անելի ճիշդ՝ ասուլիսի Ղարաբաղին նուիրուած հատուածը մամուլում եւ ընդդիմութեան կազմակերպած հաւաքներում բուն կրքերի բորբոքման առիթ տուեց: Ինձ համար դա անակնկալ չէր: Անակնկալը բանավեճի որակն էր, իսկ պարզ ասած՝ բանավեճի իսպառ բացակայութիւնը: **Խոստովանում եմ, ես չհասայ իմ նպատակին, այն է մամուլում եւ հրապարակային ժողովներում լուրջ բանավեճ ծաւալել հայ ժողովրդի առջեւ ծառացած ամենակնճռոտ խնդրի՝ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման հնարաւոր ուղիների շուրջ:** Ընդդիմութեան արձագանքը դուրս չեկաւ հայիոյանքի, վերագրումների, պիտականորումների ու խեղաթիւրումների շրջանակից: Չարուեց ոչ մի բանական առաջարկ, չներկայացուեց ոչ մի այլընտրանքային ծրագիր, չբերուեց ոչ մի հակափաստարկ:
- **Երբ Արցախը վտանգի մէջ էր, երբ հակառակորդն ընդհուպ մօտեցել էր Գանձասարին, նրանցից (խօսքը Կիւնոյի տանը հաւաքուած 500 ընդդիմադիրներու մասին է. ՅՏԴ) ոչ ոք չարձագանգեց Վազգէն Սարգսեանի կոչին ու չմիացաւ մահապարտների գնդին: Ուրիշի արեան գնով փառք որոնողներից ու հերոս ձեւացողներից մեր ժողովուրդը պետք է որ կուշտ լինի:**
- Ղարաբաղին եւ Հայաստանին ձեռնտու չէ հարցի չկարգաւորուած վիճակը, որովհետեւ դա զգալիօրէն խոչնդոտում է Հայաստանի, հետեւաբար նաեւ Ղարաբաղի տնտեսական զարգացմանը, բարդութիւններ ստեղծում միջազգային հանրութեան եւ մանաւանդ հարեւան երկրների հետ յարաբերութիւններում, որոնք կարող են ճակատագրական նշանակութիւն ունենալ:
- Ղարաբաղի հարցի լուծման միակ տարբերակը փոխզիջումն է, որը նշանակում է ոչ թէ մի կողմի յաղթանակ եւ միւսի պարտութիւն, այլ հակամարտութեան յազեցման վիճակում ձեռքբերուած հնարաւոր համաձայնութիւն:
- **Փոխզիջման մերժումը եւ մաքսիմալիզմը (առաւելագոյնը եւ ոչ թէ հնարաւորը ձեռքբերելու ձգտումը) Ղարաբաղի իսպառ կործանման եւ Հայաստանի վիճակի վատթարացման ամենակարճ ճանապարհն է:**

- Արկածախնդիրների ուղին տանելու է դեպի անխուսափելի պարտութիւն: Մենք մի անգամ արդէն , Ստամպուլը արեան ծով դարձնելով, կորցրել ենք Արեւմտահայաստանը, իսկ մի այլ անգամ պահանջելով Սեւրի դաշնագրով գծուած տարածքները, կորցրել ենք Արեւելահայաստանի կէտը:
- **Այն, ինչ մերժում ենք այսօր, ապագայում խնդրելու, բայց չենք ստանալու, ինչպէս բազմիցս եղել է մեր պատմութեան մէջ:**
- Պէտք է իրատես լինել եւ հասկնալ, որ միջազգային հանրութիւնը երկար չի հանդուրժելու Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ ստեղծուած իրադրութիւնը, քանի որ այն սպառնում է տարածաշրջանային համագործակցութեանն ու անվտանգութեանը, ինչպէս նաեւ Արեւմուտքի նաւթային շահերին: **Վաղ թէ ուշ կողմերին պարտադրուելու է կարգաւորման մի փոխզիջումնային ծրագիր, որը լինելու է ոչ թէ հարցի իրաւական, այլ քաղաքական լուծում: Ո՛չ Ատրպէյճանը, ո՛չ Էլ Ղարաբաղն ու Հայաստանը խուսափել չեն կարողանալու:**
- Փոխզիջումն ընտրութիւն չէ լաւի ու վատի միջեւ, այլ վատի ու վատթարի միջեւ, այսինքն՝ փոխզիջումն ընդամենը վատթարից խուսափելու միջոց է, որից հակամարտող կողմերը հարկադրաբար օգտւում են, երբ հասել են վատթարի գիտակցմանը եւ ի վիճակի են դրսեւորել քաղաքական կամք ու անհրաժեշտ խիզախութիւն:
- **Դժբախտաբար Ղարաբաղը շահել է ոչ թէ պատերազմը, այլ ճակատամարտը:**
- **Ինքնախաբէութեամբ Ռուսաստանի կամ որեւէ այլ տերութեան խաղալիքը դառնալու մոլագարութիւնը դեռեւս որքա՛ն ժամանակ պէտք է լինի հայի կենսակերպը:**
- Մի՞թէ մեծ խելք է պէտք հասկանալու համար, որ ինչպիսի իշխանութիւն էլ լինի Ռուսաստանում, միեւնոյնն է, նա չի կարող ճանաչել Ղարաբաղի անկախութիւնը, որովհետեւ իր կազմում ունի քսան Ղարաբաղ:
- **Սիրելի հայրենակիցներ, իշխանութեան ձեզ յայտնի մարմինների կողմից ինձ ներկայացուել է հրաժարականի պահանջ:**

Հարց կու տամ քեզի, սիրելի ընթերցող: Կարդալէ ետք վերելի մէջբերումները, կը խորհի՞ս թէ զանոնք արտասանողը հայ ազգի դաւաճան մը կրնայ ըլլալ, թէ՛ «մեր պատմութիւնը խորապէս ըմբռնած եւ այդ պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ առաջնորդուող պետական մարդը», ինչպէս գրած էինք «Մասիս»ի 18 Հոկտեմբեր, 1997-ի թիւով լոյս տեսած ««Դաւաճաններ», Պուրկիպա եւ Սատաթ» խորագիրը կրող մեր յօդուածով: Հոն կը նշէինք օրինակը Վազգէն Մանուկեանի, որ նախագահի կեցուածքը «կապիտուլացիա» (անձնատուութիւն) կ'որակեր, ինչպէս նաեւ կ'անդրադառնայինք մեր համայնքի կարգ մը թերթերու «անպատասխանատու պոռոտախօս կանչերուն»: Հաւանաբար կը յիշէք, որ օրին ինչպիսի թրքական մակդիրներ փակցուեցան նախագահի անուան: Կը գրէինք նաեւ, որ «անոնք որոնք անգիտակցաբար թէ չարամտօրէն մեր հայրենասիրական զգացումներուն հետ կը խաղան, անոնք կը

վնասեն մեր դատին: Դարաբաղեան հարցի կողքին, Չաւարիքի կամ Թուրքիոյ հայապատկան հողերու արծարծումը այս շրջանին, վնաս կը բերէ մեր դատին: Անոնք որոնք կը փորձեն պղտորել ջուրերը, իրենց ծուկը որսալու համար, անոնք ոչ միայն կը վնասեն, այլեւ կը դաւաճանեն մեր դատին:» Մեր այս կեցուածքին համար, մեզի ալ «շնորհուեցաւ» դաւաճանի մակդիրը եւ «ես կը կրծեմ վիզը այն դաւաճանին» խօսքերով յօդուած ալ լոյս տեսաւ մեր համայնքի թերթերէն մեկուն մէջ:

Դժբախտաբար այսօր նոյն ձեռագիրն է, որ կը մշակուի Հայաստանի մէջ եւ մասամբ ալ սփիւռքի: 1997-ին կինոյի տան հաւաքուածներուն յաջորդները խուժեցին Խորհրդարանէն ներս եւ աւերածութիւններ ըրին: Ճակատի դասալիքները Խորհրդարան խուժեցին եւ անոնց ետին կեցողները կը հաւակնին Հայաստանը առաջնորդէ՞: Գագիկ Ծառուկեանները շռնթալից ցուցադրականութեամբ կամաւորական խումբ կազմեցին Շուշի մեկնելու եւ օգնելու կենաց-մահու պայքար մղող զինուորներուն, բայց ... ճամբան կորսնցուցին: Ասոնք կը հաւակնին Հայաստանը առաջնորդէ՞: Հայաստանի ազգային-պետական շահերէն ճառողները, որ չվարանեցան Հոկտեմբեր 27 եւ Մարտ 1 իրագործել, դարձեալ կը հաւակնին Հայաստանը առաջնորդէ՞: Ամբողջ քսանամեակ մը Հայաստանը թալանողները եւ Հայաստանի բանակը 80-ական թուականներու զենքերով պահողները ու բանակի հաշտոյն հարստացողները, այսօր կը հաւակնին Հայաստանը առաջնորդէ՞:

Լեւոն Տէր Պետրոսեան իր հրաժարականի առաջին տողով՝ «սիրելի հայրենակիցներ, իշխանութեան ձեզ յայտնի մարմինների կողմից ինձ ներկայացուել է հրաժարականի պահանջ», պատգամ մը դրկեց ժողովուրդին, որ եթէ տեր չկանգնի իր իրաւունքներուն, որոշ «մարմիններ» իրենց կամքը պիտի պարտադրեն ժողովուրդին վրայ ու ստրկացնեն զայն: Քոչարեան/Սարգսեան օրինակը աչքերնուս առջեւն է: Մեր կրած աղետի գլխաւոր պատասխանատուները անոնք են: Կ'ուզէ՞ք ենթարկուիլ անոնց լուծին:

Յստակ է, որ մեր ազգի համար շատ ճակատագրական եւ բախտորոշ օրեր կը բոլորենք: Շատ բան անորոշ է եւ ենթակայ ամենօրեայ փոփոխութիւններու: Արտաքին ճակատի վրայ մեր կրած պարտութիւնը պետք չէ խորանայ ներքին ճակատի պառակտումներով: Աղետի ահաւոր հետեւանքներուն պետք չէ զոհ երթայ Հայաստանի ժողովրդավարացման գործընթացը, որովհետեւ մենք կը մնանք համոզուած, որ այդ է Հայաստանի հզօրացման եւ մեր կորուստներու վերականգնման գլխաւոր գրաւականը: Միայն ժողովրդավար Հայաստան մը պիտի ապահովէ աշխարհացրիւ հայութեան անվերապահ ներդրումը, զարգացնելու եւ հզօրացնելու ոչ միայն Հայաստանը, այլ նաեւ նոյնիսկ Սփիւռքը: Մենք ունի՞նք այդ ներուժն ու կարողականութիւնը: Ուրեմն, համոզումով տարածենք այս իրականութիւնը եւ գործենք ա՛յդ գիտակցութեամբ:

Ի՞նչ ընել

Ահռելի ծանր սրտով է, որ գրի կ'առնենք մեր այս խորհրդածուլթիւնները, ժամեր առաջ
յայտարարուած Արցախեան պատերազմի համաձայնութեան խորապէս ճնշիչ
ազդեցութեան տակ: Ապշանք, հիասթափութիւն, մերժում, ժխտում, զայրոյթ, ընդվզում,
զգացումներու ահաւոր խառնիճադանճ մը կը ճնշէ մեր սրտին վրայ: Այս վիճակէն դուրս
գալու թերեւս ամենահեշտ միջոցը պիտի ըլլար պատասխանատու մարդկանց
այպանելը եւ զանոնք դաւաճանութեամբ մեղադրելը: Եթէ սրտի թերեւութիւն կ'ուզենք,
ուրեմն տրուինք մեր զգացումներուն եւ պարպենք մեր սիրտը մօտ ու հեռու
դաւաճաններու վրայ: Բայց այդպիսի մօտեցում մը որեւէ օգուտ պիտի չբերէ բուն
խնդրի լուծման եւ նոյնիսկ կրնայ ժխտական հետեւանքներ ալ ունենալ, պառակտելով
մեր ժողովուրդը եւ բարդացնելով մեր վնասները: Մինչ եթէ փորձենք անսալ մեր մտքին
ու սառ դատողութեամբ քննականօրէն հաշուարկել իրավիճակը, այդպիսով կրնանք
սահմանափակել մեր կորուստները: Բնականաբար այս երկրորդը շատ աւելի դժուար է:
Բայց մեր քաղաքական եւ մտաւորական ԱՆՇԱՀԱԽՆԴԻՐ գործիչները անմիջապէս
պետք է լծուին այս վիթխարի աշխատանքին: Սպասելի է, որ անոնք այպանուին զուտ
զգացումներէ տարուած ամբոխին կողմէ, ինչպէս նաեւ պատեհապաշտ գործիչներու
կողմէ, բայց պետք չէ ընկրկիլ: Մենք անձնապէս ենթարկուած ու յաղթահարած ենք այդ
փորձառութիւնը, երբ 1990-ականներուն համայնքիս թերթերէն մին դաւաճանի
պիտակը «շնորհեց» մեզի:

Որպէսզի համոզուինք, որ այսպիսի զարգացումներ սպասելի են կորուստներու
յետնօրեակին, խօսքը տանք Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան Ա. Վարչապետ
Յովհաննէս Քաջազնունիի, որ նկարագրելով 1915-1916 թուականներու «ընդհանուր
սուգի ու յուսահատութեան շրջան»ը, կը գրէ. «Չայրացած ու սարսափած, որոնեցինք
յանցաւորներին ու գտանք իսկոյն. Ռուս կառավարութեան նենգ քաղաքականութիւնը:
Քաղաքականապէս տհաս ու մտքով անհաւասարակշռուած մարդկանց յատուկ
անհետեւականութիւնով, մի ծայրայեղութիւնից ընկանք անմիջապէս հակառակ
ծայրայեղութեան մէջ: Որքան կոյր ու անհիմն էր մեր երեկուայ հաւատը ոռու
կառավարութեան հանդէպ, նոյնքան կոյր ու անհիմն էր այսօրուայ մեղադրանքը:
...Գանգատուել դառնօրէն չար բախտից ու մեզանից դուրս որոնել մեր
դժբախտութիւնների պատճառը, սա եւս մեր ազգային հոգեբանութեան բնորոշ գծերից
մեկն է... ինքներս այնքան միամիտ ու անհեռատես ենք եղել, որ դրել ենք մեզ (կամ թոյլ
ենք տուել դնելու) այնպիսի դրութեան մէջ, որ ամէն ցանկացող կարողանայ խաբել, լքել,
դաւաճանել, կոտորել կամ կոտորել տալ մեզ»:

Ուրեմն մեր կրած կորուստին համար, ամբոխը բնականաբար յանցաւոր պիտի գտնէ
Փաշինեանը, զայն որակելով դաւաճան: Մարդիկ նոյնիսկ պիտի «երանի տան» Ռոպերթ
Քոչարեանի եւ Սերժ Սարգսեանի իշխանութեանը: Չզացումներու տրուած «տաք»
գլուխներու մտածելակերպ է այս: Սառ դատողութեան տէր մարդիկ պիտի նկատի

Ունենան հետեւեալ կէտերը, նախքան որեւէ վճիռ արձակելը:

- 1994-էն ի վեր ԵԱՀԿ-ի որոշումները կը պարտադրէին մեզ քաշուիլ ծանօթ 5 + 2 շրջաններէն:
- Քոչարեան/Սարգսեան զոյգը համաձայն ըլլալով հանդերձ այս իրողութեան, կը ձգձգէին որեւէ քայլ առնել, իրենցմէ ետք եկող իշխանութեան մը վրայ բարդելով այդ պատասխանատուութիւնը:
- Անոնք իրենց իշխանութեան 20 տարիներու ընթացքին ականատես էին Ազրպէյճանի միլիարդաւոր տոլարներու հասնող սպառազինութեան, որոնք կը սպառնային մեր ապահովութեան եւ պատեհ առիթով բնականաբար պիտի գործածուէին մեզի դէմ:
- Անոնք միլիարդաւոր տոլարներու հասնող թալանի տեր դառնան, բայց Հայկական բանակը պահեցին Սերժ Սարգսեանի իսկ խոստովանութեամբ՝ 80-ականներու զէնքերով:
- Փաշինեանի իշխանութեան 2 կարճ տարիներու ընթացքին, բացայայտուեցաւ հայկական բանակի զինուորներուն օրապահիկ ճաշի հաշույն հարստացած գէներալներու ահաւոր իրականութիւնը:
- Փաշինեանի իշխանութեան 2 կարճ տարիներու ընթացքին, զինուորներուն որակաւոր ճաշ սկսաւ տրամադրուիլ:
- Փաշինեանի իշխանութեան 2 կարճ տարիներու ընթացքին, բանակի սպառազինութիւնը մեծապէս աճեցաւ:
- Բոլորի համար յստակ է, որ հայկական բանակը պատերազմեցաւ ոչ թէ միայն Ազրպէյճանի բանակին եւ ներմուծուած ահաբեկիչներու դէմ, այլ ՆԱԹՕ-ի երկրորդ մեծագոյն բանակը ունեցող Թուրքիոյ դէմ եւ 44 օրեր դիմադրեց, երբ հաշիւ եղած էր, որ այս պատերազմը միայն քանի մը օրուան հարց էր:

Երբ մեր կորուստի պատասխանատուները կը փնտռենք, հարկ է ի մտի ունենալ վերելի գլխաւոր կէտերը, որպէսզի շինիչ քննադատութեամբ կարենանք մեր թերացումներուն հաշուարկը ընել եւ ըստ այնմ դասեր քաղել: Մեր դժբախտութիւնը հոն է, որ պատեհապաշտ ղեկավարներ ազգային շահը կը գոհեն իրենց սեպիական շահերուն համար, ազգը մատնելով կորուստներու: Անցնող 30 տարիներու ընթացքին, մեր մօտիկ անցեալի պատմութիւնէն օրինակներ բերելով, շատ մը անգամներ շեշտած ենք պատմութիւնէն դասեր քաղելու անհրաժեշտութիւնը, որպէսզի չկրկնենք անցեալի սխալները, բայց դժբախտաբար այս միութիւնն ալ մեր ազգային հոգեբանութեան բնորոշ գիծերէն մին ըլլալով, տուժած ենք եւ կը տուժենք: Այս մասին ակելի մանրամասն կ'անդրարարանանք մեր յաջորդ յօդուածով:

Յ.Գ. Հաւանական է, որ մեր այս յօդուածը չարաշահուի տարբեր նպատակներով: Բայց մեր խորհրդածութիւնները անմիջապէս թուղթին կը յանձնենք, առանց սպասելու գալիք օրերու զարգացումներուն, հաստատ մնալով մեր համոզումին վրայ, որ անկեղծ ու

անշահախիստորի երկխօսութեամբ միայն կարելի է հասնիլ ազգին շահաւետ լուծումներու:

Ի՞նչպէս Բացատրել

Լեւոն Տէր Պետրոսեանի իշխանութեան օրով ազատագրուեցաւ Արցախը, բայց ինք ամբաստանուեցաւ Հայաստանը ցուրտի ու մութի ենթարկելու եւ կողոպուտի մէջ:

Լեւոն Տէր Պետրոսեանը բացուեցաւ ժողովուրդին ու բացատրեց թէ ի՞նչ կը սպասուի մեզի եթէ փոխ-զիջման չերթանք յաղթածի դիրքէն, բայց ամբաստանուեցաւ դաւաճանութեամբ:

Ռոպերթ Քոչարեան Հայաստանի քաղաքացի չէր, բայց սահմանադրական խախտումներով «ընտրուեցաւ» Հայաստանի նախագահ:

Վազգէն Սարգսեանի (որ գլխաւոր դերակատարն էր Արցախի ազատագրման) եւ Կարէն Տէմիրճեանի դաշինքը յաղթանակ տարաւ Մայիս 30, 1999-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն, ոգեշնչելով ժողովուրդը Հայաստանին սպասուող փայլուն ապագայով, բայց Հոկտ. 27-ին սպաննուեցան խորհրդարանին մէջ:

Ռոպերթ Քոչարեան եւ իրեն կողակից ուժեր կազմակերպեցին Հոկտեմբեր 27, 1999-ի սպանդը, գլխատելով մեր պետականութիւնը, բայց ազգային շահ դաւանողները ստրկաբար լռեցին:

Ռոպերթ Քոչարեանի իշխանութեան տասը տարիներուն կեղծուեցան նախագահականէն մինչեւ տեղական ընտրութիւնները, օտարին յանձնուեցան երկրի համար ռազմավարական արժէք ներկայացնող հաստատութիւններ, թալանուեցան երկրի հարստութիւնները, բայց ժողովրդավարութիւն քարոզողները ստրկաբար լռեցին ի հաշիւ իրենց ինկած շահաբաժնին:

Ռոպերթ Քոչարեան Մարտ 1, 2008-ին ժողովուրդի վրայ կրակելով եւ տաս հոգիներու սպաննութեամբ իշխանութիւնը փոխանցեց Սերժ Սարգսեանին, բայց ժողովուրդի շահը անձնական շահէն վեր քարոզողները ստրկաբար լռեցին:

Սերժ Սարգսեանի օրով դարձեալ կեղծուեցան բոլոր ընտրութիւնները եւ շարունակուեցաւ երկրի թալանը, բայց ժողովրդավարութիւն քարոզողները շարունակեցին ստրկաբար լռել, ի հաշիւ քանի մը խորհրդարանական աթոռներու:

Ռոպերթ Քոչարեանի եւ Սերժ Սարգսեանի իշխանութեան տարիներուն շարունակուեցաւ մեր պետականութեան հիմքերու խախտումը, բայց հզօր պետականութենէ քարոզողները ստրկաբար լռեցին:

Ռոպերթ Քոչարեանի եւ Սերժ Սարգսեանի իշխանութեան տարիներուն, հակառակ մեր թշնամի Ազրայէճանի բացայայտ սպառազինական արշաւին, իրենց թալանած միլիարդաւոր տոլարներով իրենց գրպանները հարստացուցին, դղեակներ կերտեցին,

Յտար երկիրներու մէջ ներդրումներ քրին, բայց հայ զինուորին ցածրորակ ճաշ
հրամցուցին, երկրի ռազմարդիւնաբերութեան չնպաստեցին, բանակը արդիական
զինամթերքով չզօրացուցին, ու հզօր պետականութենէ քարոզողները շարունակեցին
ստրկաբար լռել:

Ռոպերթ Քոչարեանի եւ Սերժ Սարգսեանի իշխանութեան տարիներուն, Հայաստանի եւ
համայն աշխարհի հայութիւնը, բացի մենաշնորհեալ տարրերէ, յուսախաբ վիճակի մէջ
էր, ի տես անկման անդունդին հասած Հայաստանի կացութեան, ու բացայայտ
իրականութիւն է, որ 2018-ի Թաւշեայ յեղափոխութիւնը նոր շունչ բերաւ անոնց:

Հայաստանը անդունդին եզրին հասցնողները, 2018-էն ի վեր յամառ պայքար կը մղեն
վերատիրանալու իրենց կորսնցուցած մենաշնորհներուն եւ խոչընդոտելու Հայաստանի
զարգացումը:

Ահաւոր հարուածը, որ թշնամին մեր աչքին առջեւ կը պատրաստէր ու հասցուց մեզի,
արդիւնք էր Ռոպերթ Քոչարեանի եւ Սերժ Սարգսեանի երկու տասնամեակ տարիներու
կողոպտիչ ու քանդիչ ազգադաւ վարքին: Դժբախտաբար վերջին երկու տարիներու
պատրաստութիւնը բաւարար չեղաւ խուսափելու աղէտէն: Փաստ է, որ սպասուած 3-5
օրերու դիմադրութիւնը տեւեց 44 օրեր: Փաստ է, որ պատերազմի երկրորդ շաբթուան
իսկ, դաւաճաններ կ'երթային ճակատ, տարհամոզելու մեր քաջարի զինուորները, որ
զէնքը վար դնեն: Փաստ է, որ Երեւանի մէջ բողոքի ելլողներուն մէջ կան դասալիքներ,
որոնք թշնամին հարուածելու տեղ կը քանդեն հորհրդարանի շէնքը:

Պարտութիւնը, որ կրեցինք, ահաւոր է: Բայց պէտք է բացայայտել
պատասխանատուները: Վերեւ նշուած բոլոր իրողութիւններն ու փաստերը բաւարար
պէտք է ըլլան համոզում գոյացնելու, որ վերադարձ դէպի ազգաքանդ նախկին
իշխանութիւնները պիտի առաջնորդէ Հայաստանի քանդման եւ համազգային
համատարած բարոյալքման:

Comments

Armen Baghdoyan – 2020-11-23 20:50:34

Բոլոր փաշինեանականներուն, որոնք՝ դժբախտաբար հայուն յատուկ անտեղիտալի յամառութեամբ՝ դերևս կը մերժեն ընդունիլ արևապայծառ ճշմարտութիւնը: Կը մեջբերեմ Հայաստանի Իրավունք օրաթերթին մեջ Նոյեմբերի 17-ին լոյս տեսած երկար վերլուծութեան մը հետևեալ եզրակացութիւնը. «Ռուսաստանի, Ադրբեջանի Նախագահների, Հայաստանի վարչապետի հայտարարությունը մեզ խաղաղ շունչ քաշելու հնարավորություն է տալիս, բայց Արևմուտքի կողմից հրահրվող Թուրքիայի և Ադրբեջանի գլխավոր ճակատամարտը դեռ առջևում է, իսկ նրանց գլխավոր նպատակը քառսը Ռուսաստանի հարավային մատույցներից բուն Ռուսաստանի տարածք տեղափոխելն է: Ստեղծված իրավիճակում առաջին քայլը համազգային փրկության ճանապարհին իրականում Նիկոլ Փաշինյանին ու նրա հանցակիցներին իշխանությունից անհապաղ հեռացնելն է: Եվ դա է Հայաստանի ու Արցախի փրկության միակ պայմանը: Այլապես նոր փորձանքից չենք խուսափի:» ԱՐՏԱՇԵՍ ԳԵՂԱՄՅԱՆ ՀՀ Ազգային ժողովի I, II, III, V և VI գումարումների պատգամավոր, «Ազգային Միաբանություն» կուսակցության նախագահ